

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1887.

Första Kammaren.

N:o 18.

Onsdagen den 22 Juni.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 15 i denna månad.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande n:o 7, i anledning af väckta motioner rörande ändring i § 13 riksdagsordningen; äfvensom

statsutskottets utlåtanden:

n:o 39, angående fortsättning af arbetet å sakregistret till Rikets ständers protokoll med bihang för tiden från och med år 1809 till och med år 1866;

n:o 40, angående afskrifning af riksgäldskontorets återstående fordran för ett Vesterås domkyrkokassa beviljad lån;

n:o 41, i anledning af väckta motioner om beviljande af statslån åt Ulricehamn—Vartofta jernvägsaktiebolag;

n:o 42, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning till Örebro stad af kronolägenheten Alnängarne i Örebro län;

n:o 43, i anledning af väckta motioner om utsträckning af tiden för annälan om inlösen af skattefrälseräntor och af kronotionde, som innehafves under enskild eganderätt;

n:o 44, i anledning af väckta motioner om ersättning af statsmedel åt egare af skattefrälsehemman, hvars ränta icke blifvit af statsverket inlöst;

n:o 45, i anledning af väckt motion om inlösen till statsverket af frälseeskatteräntor och om statsbidrag för samma räntors utgörande tills vidare; samt

n:o 46, i anledning af väckt motion om afskrifning af kyrkotionde i Skåne, Halland, Blekinge och Bohuslän samt beviljande för sådant ändamål af ett extra anslag af 40,000 kronor för år 1888.

Herr grefven och talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 e. m.

Upplästes två till kammaren inlemnade protokoll af följande lydelse:

År 1887 den 21 juni sammanträdde kamrarnes valmän för att, jemlikt 71 och 73 §§ riksdagsordningen, utse Riksdagens fullmäktige i riksbanken jemte suppleanter för dem; och befunnos efter valförrättningens slut hafva blifvit utsedde till

Ordförande:

Grefve *Lewenhaupt, Carl Magnus Casimir*, f. d. kapten med 48 röster.

Öfrige fullmäktige:

herr <i>Arnberg, Johan Wolter</i> , filosofie doktor	med 48 röster,
friherre <i>Fock, Alfred Henrik Eduard</i> , kansliråd.....	» 48 »
herr <i>von Ehrenheim, Pehr Jakob</i> , f. d. statsråd	» 48 »
» <i>Liss Olof Larsson</i> i Vestannor, hemmansegare	» 48 »
» <i>Richter, Fredrik</i> , sekreterare.....	» 48 »
» <i>Törneblad, Henrik Ragnar</i> , lektor	» 48 »

Suppleanter:

herr <i>Westman, Carl Claes Abraham Gother</i> , kamrerare	med 48 röster,
» <i>Tottie, Henry</i> , grosshandlare	» 46 »
» <i>Olsson, Ola Bosson</i> i Maglehult, f. d. riksdagsman	» 45 »

År 1887 den 21 juni sammanträdde kamrarnes valmän för att, jemlikt 71 och 73 §§ riksdagsordningen, utse Riksdagens fullmäktige i riksgäldskontoret jemte suppleanter för dem; och befunnos efter valförrättningens slut hafva blifvit utsedde till

Ordförande:

friherre <i>Åkerhielm, Johan Gustaf Nils Samuel</i> , öfverstekammarjunkare	med 48 röster
--	---------------

Öfrige fullmäktige:

herr <i>Anderson, Frans Albert</i> , generaldirektör	med 48 röster,
» <i>Johansson, Johan</i> , i Noraskog, f. d. bergsbruks- idkare	» 48 »
friherre <i>Nordenfalk, Johan</i> , godsegare	» 48 »
herr <i>Samzelius, Per</i> , statskommissarie	» 48 »
» <i>von Stockenström, Carl Reinhold Polhem</i> , bruks- egare	» 48 »
» <i>Åbergsson, Anders Victor</i> , justitieråd	» 48 »

Suppleanter:

herr <i>Biesert, Johan Christian Niklas</i> , bruksegare	med 47 röster,
» <i>Ericson, Carl Wilhelm</i> , öfverste	» 46 »
» <i>Höglund, Otto M.</i> , grosshandlare	» 46 »

sedan ordningen mellan de båda sistnämnde genom lottning blifvit bestämd.

Dessa protokoll lades till handlingarna; och skulle Riksdagens kanslideputerade genom protokollsutdrag underrättas om deras innehåll med anmodan att låta uppsätta och till kamrarne ingifva förslag dels till förordnanden för de valde, dels till skrivelser till Konungen med anmälan om de förrättade valen, dels ock till den paragraf, som derom borde i riksdagsbeslutet intagas.

Anställdes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande, af statsutskottet i dess memorial n:o 38, punkten 1:o, föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att *öfverståthållare i Stockholm* må förklaras berättigad att från och med månaden näst efter den, då han efter 65 lefnadsår och minst 35 tjensteår, deraf minst 10 år såsom landshöfding eller öfverståthållare, från embetet afgått, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära årlig pension af 6,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke vunnit Riksdagens bifall.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—76;
Nej—40.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justeradt och afsänt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 102, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 55 ja och 142 nej, samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 131 ja och 182 nej, till följd hvaraf beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Anställdes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande, af statsutskottet i dess memorial n:o 38, punkten 2:o, föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att stationsingeniören vid statens jernvägsbyggnader Anders Erik Daniel Rudelius' enka *Julia Rudelius*, född Behm, må berättigas från allmänna indragningsstaten åtnjuta årlig pension till belopp af 400 kronor, att utgå från och med augusti månad år 1886, så länge hon förblifver enka, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen på det sätt bifallit Kongl. Maj:ts förevarande framställning, att stationsingeniören vid statens jernvägsbyggnader Anders Erik Daniel Rudelius' enka *Julia Rudelius*, född Behm, må berättigas att, så länge hon förblifver enka, från allmänna indragningsstaten åtnjuta årlig pension till belopp af 300 kronor, att utgå från och med augusti månad år 1886.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—95;
Nej—15;

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justeradt och afsänt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 103, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 102 ja och 99 nej, samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 197 ja och 114 nej, till följd hvaraf beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionen.

Anställdes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande, af statsutskottet i dess memorial n:o 38, punkten 3:o, föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att öfverläraren vid gymnastiska centralinstitutet, professoren Hjalmar Fredrik Lings enka *Josefina Ling*, född Rolf, må, så länge hon förblifver enka, från allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 600 kronor, att utgå från och med år 1887, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen på det sätt bifallit Kongl. Maj:ts förevarande framställning, att öfverläraren vid gymnastiska centralinstitutet, professoren Hjalmar Fredrik Lings enka *Josefina Ling*, född Rolf, må, så länge hon förblifver enka, från allmänna indragningsstaten åtnjuta årlig pension till belopp af 500 kronor, att utgå från och med år 1887.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—97;
Nej—15.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerad och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 104, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 88 ja och 109 nej, samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 185 ja och 124 nej, till följd hvaraf beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionen.

Anställdes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande, af statsutskottet i dess memorial n:o 38, punkten 4:o, föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att provinsialläkaren Carl Daniel Lindskogs enka *Maria Elisabeth Lindskog*, född Lund, må, så länge hon enka förblifver, från allmänna indragningsstaten åtnjuta årlig pension till belopp af 600 kronor, att utgå från och med år 1887, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen på det sätt bifallit Kongl. Maj:ts förvarande framställning, att provinsialläkaren Carl Daniel Lindskogs enka Maria Elisabeth Lindskog, född Lund, må, så länge hon enka förblifver, från allmänna indragningsstaten åtnjuta årlig pension till belopp af 500 kronor, att utgå från och med år 1887.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—98;
Nej—11.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justeradt och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 105, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 92 ja och 98 nej, samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 190 ja och 109 nej, till följd häraf beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionen.

Upplästes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 33, angående Riksdagens beslut i fråga om Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående uppskof med behandlingen af ett från 1885 års riksdag hvilande förslag till ändring i regeringsformens 6 §; och

n:o 34, angående af Riksdagen beslutad ändring i riksdagsordningen.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 35, till Konungen, med förslag till lag angående ändrad lydelse af 17 § i förordningen angående lagfart å fång till fast egendom den 16 juni 1875.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran konstitutionsutskottets under gårdagen bordlagda utlåtande n:o 6, statsutskottets samma dag bordlagda utlåtande n:o 6 a) äfvensom Första Kammarens tillfälliga utskotts likaledes under gårdagen bordlagda utlåtanden n:is 3—5.

Föredrogos å nyo och företogs punktvis till afgörande bankoutskottets den 20 och 21 i denna månad bordlagda memorial n:o 9, i fråga om användandet af riksbankens vinst för år 1886.

1 punkten.

Användandet
af riksban-
kens vinst för
år 1886.

(Forts.)

Friherre Klinckowström: Det torde förundra litet hvar, som icke känner hvad som försiggår bakom kulisserna vid riksdagen, att, när riksdagen i januari sammanträdde, bankoutskottet den 4 mars 1887 till Riksdagens afgörande framlade ett betänkande, hvori föreslogs att riksbankens *hela* vinst för år 1886, utgörande 2,496,938 kronor 30 öre, skulle i riksbanken behållas, men att nu efter fyra månader, sedan en motion äfven vid denna riksdag blifvit afgifven med begäran att hela bankovinsten måtte reserveras för bankens eget behof, utskottet kommer till det resultat, att hälften af denna bankovinst måtte öfverlemnas till statsverket och endast den återstående hälften i riksbanken behållas. I januari var jag motionär rörande denna fråga och hade då den glädjen att se min motion och de åsigtter, som deri uttalades, delade af det då varande bankoutskottet. Att emellertid riksbankens vinst blir reserverad för bankens eget behof eller till framtida disposition af Riksdagen, det finner jag så mycket nödvändigare, som det naturligtvis skall föranleda till ökad sparsamhet vid utgifternas fördelning och bestämmande, och en sådan sparsamhet är nödvändig under tider, då vi sannolikt hafva att för kommande statsreglering emotse en statsbrist, hvilken, om vi icke hafva några penningar tillgängliga, måste fyllas antingen genom ökad beskattning eller genom lån. Detta torde för hvar och en af herrarne vara klart. Dessutom finner jag från min ståndpunkt rörande riksbankens öfvertagande af de enskilda bankernas sedelutgifning, hvilket, man må säga hvad man vill, dock väl bör anses endast såsom en tidsfråga, att dertill äfven fordras ökade fonder för bankens behof i följd af en sålunda ökad sedelutgifning. Härmed sammanhänger naturligtvis också den omständigheten, att ett ökad antal af riksbankens afdelningskontor skola inrättas, och i följd deraf måste af bankens fonder för rörelsen vid dessa kontor icke så obetydliga belopp fördelas på desamma. Jag finner således det slut, hvartill utskottet kommit, icke vara riktigt.

Slutligen vill jag nämna, att hvad jag nu sagt visst icke är någon anmärkning mot utskottets aktade ordförande. Ty sanningsenligt måste erkännas, att han alltid, så väl vid januaririksdagen som nu, fasthållit den ståndpunkten, att hälften af riksbankens vinst borde lemnas åt statsverket, och uti marsbetänkandet finna vi honom såsom reservant. Nu har han emellertid fått sin mening gällande i bankoutskottet och står således på fullkomligt samma punkt och har samma åsigt nu som då. Men det var mot utskottet i sin helhet jag riktade mina anmärkningar.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra, får jag vördsamt anhålla, att, med afslag å bankoutskottets nu föreliggande förslag, den af herr Dahn i ämnet framställda motionen, att riksbankens hela vinst måtte reserveras för bankens eget behof, måtte af kammaren bifallas.

Friherre Åkerhielm: Mycket tacksam för det erkännande, som den siste ärade talaren behagat egna mig personligen, ber jag

Användandet
af riksban-
kens vinst för
år 1886.

(Forts.)

att få erinra kammaren, att det memorial, angående fördelning af bankovinsten, som från bankutskottet vid 1887 års lagtima riksdags förra sammanträde inkom till och, då riksdagen upplöstes, hvilade på kammarens bord, visserligen var affattadt på sätt friherre Klinckowström erinrat eller med bifall till de motionärens förslag, hvilka önskade att bankovinsten i sin helhet skulle åt banken bibehållas, men emot detta beslut hade samtliga ledamöter inom utskottet från denna kammare, så väl ordinarie som inkallade suppleanter, reserverat sig. Det blef vid voteringen inom utskottet den förseglade sedeln, som afgjorde frågans öde. Då utskottet nu till förnyad ompröfning hade upptagit detta ärende, förelåg från bankofullmäktige ett uttalande emot bifall till motionen och med en bestämd förklaring, att bankofullmäktige för sin del, såsom de alltid gjort, vidhöllo den på senare tider träffade öfverenskommelsen, den om en *modus vivendi*, så att den ena hälften af bankovinsten reserverades för statsverket och den andra bibehölles i riksbanken, den förra denna gång i jemnt tal bestämd till 2,500,000 kronor, den senare något understigande denna siffra. Skälet till att inom bankoutskottet så tillgick finner den ärade talare, som förordade en motsatt åsigt, om han behagar genomläsa sista stycket i utskottets utlåtande, hvilket är af följande lydelse: »Med biträdande af hvad fullmäktiges flertal i saken anført och då, enligt hvad utskottet inhemtat, statsverkets ställning för närvarande torde vara sådan, att andel af bankovinsten är för bestridande af dess utgifter behöflig samt några sådana särskilda skäl, som år 1886 föranledde till afvikande från den under en längre följd af år tillämpade åsigt, att af riksbankens vinst för nästföregående år tilldela statsverket i jemnadt tal hälften och låta riksbanken bibehålla återstoden, ej nu förefinnas, har utskottet» etc. Deraf framgår således, att på grund af de upplysningar, som utskottet haft ganska lätt att under hand skaffa sig och med kännedom om den reglering, som nu föreläge inom statsutskottet, enades bankoutskottet om att man för denna gång borde behålla den under många år gjorda delningen uti hälfter. Jag har, för min del, alltid varit af den meningen, att det vore synnerligen lämpligt, att, då riksbanken lemnade en afsevärd vinst, statsverket deraf borde få något bidrag, och jag har ansett detta så mycket mera påkalladt och riktigt, då uteblifvandet af ett sådant bidrag skulle komma att öka beivringen. Endast och allenast vid de särskilda tillfällen då riksbanken, i och för byggnadsföretag, helst sådana, som på senare tider genom gemensamma voteringar blifvit beslutade och följa med de älskade afdelningskontoren i landsorten, har jag, då riksbanken varit tvungen att underkasta sig betydande utgifter, någon gång kunnat frånga den åsigten, att riksbanken borde lemna något visst belopp till statsverket. Ett sådant fall föreligger icke nu. Riksbankens tillgängliga medel berättiga och möta fullkomligt de anspråk, som på denna bank kunna ställas i fråga om ombyggnad af hufvudkontoret i Stockholm. Vid sådant förhållande och då statens behof nu nödvändigt påkalla det understöd, som i den kongl. propositionen är beräknadt, samt då vidare stora olägenheter skulle kunna uppstå i fall detta bidrag icke lemnas, så tror jag, att alla skäl tala för och bjuda, att kammaren, i öfverensstämmelse med hvad kammarens leda-

möter inom utskottet icke blott denna gång utan äfven vid liknande fall förut alltid yrkat, behagade afslå motionen och bifalla utskottets hemställan.

Användandet af riksbankens vinst för år 1886.

(Forts.)

Slutligen ber jag att enskildt få nämna, att motionären icke var närvarande vid ärendets behandling i utskottet och att den för och af honom inkallade suppleanten röstade med samtliga de öfrige ledamöterna. Utskottet har varit enhälligt.

Jag yrkar bifall till bankoutskottets utlåtande.

Herr Törneblad: I hufvudsak anslutande mig till den näst föregående ärade talarens anförande, ber jag endast att få tillägga några ord. Det har af den förste talaren blifvit anmärkt, att i händelse ett öfvertagande af den enskilda sedelutgifningen skulle blifva nödvändigt för riksbanken, skulle dertill fordras ökade fonder. På detta ber jag endast att få svara, att det är alldeles obehöfligt.

Jag yrkar bifall till utskottets framställning.

Herr Bexell: Jag yrkar bifall till motionen.

Herr Lundin: Jag skall be att få ansluta mig till den näst föregående talaren på den grund, att jag icke är någon vän af afdelningskontor, och vidare därför att jag anser banken böra dela med sig af sin vinst åt statsverket, ty i annat fall få vi en ökad beviljning.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr greffen och talmannen, att beträffande förevarande punkt yrkats, dels bifall till utskottets hemställan, dels ock att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle besluta, att 1886 års bankovinst i sin helhet bibehölles för riksbankens eget ändamål.

Härefter gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

2 punkten.

Bifölls.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 15 och 16 innevarande juni bordlagda utlåtande n:o 17, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skiljemän och lag angående förändrad lydelse af 46 § sötningslagen den 10 augusti 1877.

På framställning af herr greffen och talmannen beslöts, att utlåtandet skulle punktvis företagas till afgörande, dervid beträffande 1 punkten lagtexten först skulle förekomma paragrafvis med rubriken sist samt derefter utskottets hemställan.

Förslag till
lag om
skiljemän.

1 punkten.

Utskottets förslag till lag om skiljemän.

1 §.

Herr Nordenfelt: Då nya lagberedningens förslag till lag om skiljemän förevar inom högsta domstolen, framställdes emot lagen i sin helhet flere ganska viktiga och betydelsefulla anmärkningar. Jag skall be att få i kammarens minne återkalla några få af dem, som jag ansett vara de mest framstående. Ett justitieråd säger: »Stiftandet af en lag, som i afseende å alla mål utan åtskilnad föranleder parter att i vidsträcktare mån än hittills, med förbigående af domstolarne, låta döma sig af personer, hvilka ej stå i ansvar för sin dom, och således i stället för domarens af lag bundna pröfning sätter godtycket, skall, fruktar jag, icke komma att verka godt för rättsuppfattningen och rättstillståndet i landet.» Han fortsätter vidare: »kommer dertill att man ej kan betaga parter rätt att klandra skiljedom på den grund att skiljeman varit jäfvig eller af annan orsak obehörig eller att felaktighet eljest egt rum i afseende å skiljemanna valet, och man ej kan åt domstolens beslut i sådan fråga gifva annan verkställighet, än som tillkommer domstolens utslag i allmänhet, hvarigenom skapas en ytterligare instans till förmån för den part, som vill uppehålla den andre i hans rätt, kan äfven af sådan orsak genom skiljemannaförfarandets allmänna införande rättssäkerheten ingalunda anses befrämjad.»

Ett annat justitieråd yttrar, sedan han anfört att det borde vara frihet i bestämmelserna, då ju hela afgörandet genom skiljemän hvilat på ett frivilligt aftal parterna emellan, följande: »Utgår man från dessa grundsatser, kan och bör lagstiftningen rörande skiljemanna-institutionen blifva ganska enkel och reduceras till några få lagparagrafer. Lagstiftaren behöfver i dem endast angifva att den erforderliga *formen* skall vara sådan, att derigenom skiljeaftalets verklighet skall kunna konstateras.»

Slutligen säges på sid. 13: »Jag finner det föga sannolikt att skiljemanna-institutionen, inklämd i en sådan tvångströja af minutiösa lagstadganden om formaliteter, fataliteter med mera dylikt, hvaraf det remitterade förslaget öfverflödar, kan hos svenska folkets flertal vinna sympatier eller blifva hvad man skulle kunna kalla en *populär*, af parter gerna och ofta anlitad, institution.» Dessa två justitieråd hafva sålunda gjort ganska allvarsamma anmärkningar emot det ifrågavarande lagförslaget. Endast en af högsta domstolens ledamöter yttrade sig i allmänhet för lagen, då han säger: »För min del anser jag lagstiftning i ämnet vara af behofvet påkallad, ehuru icke i den utsträckning som i det föreliggande lagförslaget afses.»

Man skulle nu hafva väntat, att uti herr statsrådet och chefens för justitiedepartementet yttrande till statsrådsprotokollet finna dessa anmärkningar vederlagda, men jag har der icke kunnat finna annat, än att herr justitieministern anser »de farhågor beträffande lagens ogynnsamma verkningar, som af en ledamot i domstolen uttalats, icke

vara af den betydelse, att de böra förhindra Eders Kongl. Maj:t att i hufvudsak lägga lagberedningens förslag till grund för den proposition i ämnet, som kan komma att till Riksdagen aflåtas.»

Då jag icke kan finna några skäl för lagen framhållna i dessa aktstycken, har jag gått till nya lagberedningens förslag och trodde att jag der skulle kunna finna något, som mera talade för lagen, än hvad jag nu citerat. Der säger lagberedningen på sidan 18, sedan den förklarar hvarför den icke vill vara med om inrättandet af en allmän nämnd, som skall upptaga frågor om skadestånd, följande ord: »Deremot bör enligt beredningens tanke rättegångslagen innehålla regler med afseende å användandet af *skiljemannaförfarandet*, så vidt detta grundas å *frivilliga öfverenskommelser*. Detta sätt för afgörande eller biläggande af tvister är i ej ringa mån egnadt att förekomma rättegångar, i synnerhet när parterna förbinda sig att nöjas med gode människens beslut, så att detta skall ovilkorligen lända till efterrättelse.»

Dessa auktoriteter hafva, synes det mig, icke i hufvudsak varit för antagandet af en sådan lag som denna. Kammaren finner också af ett utaf justitierådens yttranden, att idén till detta förfarande icke är svensk utan hemtad från Tyskland. Man skulle tro, att skiljemanna-institutionen skulle vara en sorts förlikningsdomstol och i sådant afseende värd understöd. Så är dock långt ifrån händelsen. Det måste tvärt om hafva föregått en förlikning emellan parterna, innan denna denna institution kan komma att verka. I § 1 heter det, att »genom aftal» må till skiljemän hänskjutas de tvister, som emellan parter af en eller annan anledning uppstått och hvarom förlikning kan träffas. Detta kallas nu för skiljeaftal. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på detta ord, som är ovanligt.

Meningen med den nu ifrågasatta lagen synes mig icke kunna vara annan än, för det första, att regelbinda det förfarande, hvarigenom personer, som ingått skiljeaftal, kunna få sina tvister af skiljemän lösta; men så länge enighet råder emellan tvistande parter derom, att deras tvist skall afgöras af enskilda personer i stället för af domstol, så tror jag icke att man behöfver befara, att icke de också komma öfverens om det sätt, som leder till det mål, hvilket de båda vilja uppnå. Det är således, enligt min tanke, alldeles obehöfligt att lagstifta om de villkor, under hvilka en sådan skiljedomstol skall verka, så länge parterna äro eniga. Att åter med bestämmelser i lag förekomma, att en part genom tredskande att fullgöra skiljeaftalet uppehåller den andra parten i hans rätt, anser jag alldeles ogörligt, och jag vill tillägga, att ju flera bestämmelser man gör för förfarings-sättet, ju flera möjligheter lemna man den tredskande och vrångvilliga parten att komma ifrån verkningarne af ett skiljeaftal, som han icke vidare vill godkänna.

Det andra ändamålet med denna institution skulle vara, att man, genom att bestämma, att en skiljedom skall vara fallen inom 6 månader från det målet anhängiggjorts, skulle hjälpa den part, som har intresse af att få sin tvist snart afgjord, från den tidsutdrägt, som kan vållas af den andra parten. Det må nu vara, att det ligger någon förtjenst hos lagförslaget i denna del, men jag kan icke ändå

*Förslag till
lag om
skiljemän.
(Forts.)*

*Förslag till
lag om
skiljemän.
(Forts.)*

sätta denna förtjenst öfver den skada, som, enligt min tanke, lagen skulle medföra genom att legalisera en tidsutdrägt af 6 månader. Jag tror för öfrigt icke, att lagstiftning behöfves för att under sådana omständigheter få slut på skiljeaftalet, ty jag tror, att våra svenska domstolar icke skola våga att till afgörande upptaga min talan, om jag styrker förhållandet vara sådant, att jag ingått skiljeaftal med min motpart, men han icke gjort hvad han bort göra för att det skall blifva skiljedom. Under sådana förhållanden behöfves det icke en ny lag för att domaren skall upptaga min talan emot min vederpart, om denne af mig instämmes, ty genom att icke uppfylla skiljeaftalet har den tredskande ju brutit aftalet, som på den andra partens yrkande då måste anses förfallet.

Man skulle kunna tro, att denna lag vore tillämplig äfven i sådana fall, der domaren, så vidt jag förstår, på sidan om lagen ville undandraga sig att meddela dom i vissa frågor, som till domstol äro hänskjutna, och skicka dem till, såsom det heter, »gode män». Att detta icke kan vara meningen framgår dock af nya lagberedningens förslag i detta ämne, der det heter: »Såsom i det föregående redan blifvit anfördt, afser det förslag, beredningen nu haft att afgifva, de regler, som finnas erforderliga i fråga om skiljemannaförfarandet, så vidt detta grundas å frivilliga öfverenskommelser. Utom förevarande ämne ligger följaktligen frågan derom, huru vida det af domstolarne under stundom använda förfarande att, oaktadt något skiljeaftal emellan parterna ej föreligger och utan särskild föreskrift i lag, hänskjuta instämde tvister i vissa delar till afgörande af gode män, må anses lämpligt och böra vid den blifvande ombildningen af rättegångsväsendet bibehållas, eller icke.» Lagen är således icke afsedd för ett sådant ändamål och lär icke heller dertill kunna begagnas.

Då jag icke kunnat finna något behof af en sådan lag som den föreliggande, och då jag dertill funnit, att densamma vore i vissa fall otjenlig, nödgas jag yrka afslag å den föredragna punkten.

Herr Ekenman, Victor: Såsom kammaren behagade finna af anteckningarna å här föreliggande betänkande, har jag mot lagutskottets förslag afgifvit min reservation, och då det brådskande arbetet inom utskottet icke medgifvit mig att skriftligen affatta skälen för denna reservation, anhåller jag att muntligen få angifva min ställning till frågan.

Af det här föreliggande förslaget torde kammaren finna att, om det upphöjes till lag, parter ega öfverenskomma att hänskjuta till skiljemän afgörande af fråga af tvistemåls beskaffenhet, hvarom förlikning kan träffas, eller fråga om ersättning för skada, som någon tillfogat annan genom brott; att parterna sjelfva kunna välja sina skiljemän sålunda, att i regeln hvardera parten utser en och de båda utsedde tillkalla den tredje, och att klander mot den dom, som af skiljemännen skall afgifvas, i sakligt hänseende icke får ega rum. Af dessa bestämmelser och kanske ännu mera af de detaljerade föreskrifterna i lagen torde det, åtminstone enligt mitt förmenande, vara uppenbart, att det här gäller icke allenast att regelbinda ett förfaringsätt, som till viss grad redan fins i vår lag, utan ännu något

mera, nemligen att på visst sätt organisera en ny domstol. Häre mot har man invändt, att så icke kunde vara förhållandet, emedan det beror på båda parterna, huru vida de skola begagna detta nya rättsinstitut eller icke, eftersom frivillig öfverenskommelse måste föregå, innan detta förfaringsätt kan tillämpas, då deremot, beträffande våra nuvarande domstolar, ena parten kan påkalla rätt, och den andra är skyldig att svara, hvadan således denna skiljemannainrättning ingalunda vore att betrakta såsom en ny domstol utan såsom något, som icke så ofta kommer att tillämpas och, när det tillämpas, endast är en utveckling af det redan bestående. Denna invändning är dock i sin styrka mera skenbar än verklig. Jag är, för min del, alldeles öfvertygad derom, att, om detta förslag blir upphöjdt till lag, här i skall ligga en ganska kraftig förevändning för parter att begagna detta rättsinstitut, som i och för sig innebär en ofantligt stor fördel framför de nuvarande domstolarne, nemligen en större skyndsamhet vid ärendenas afgörande. Man skall naturligtvis anse otjenligt att låta en fråga uppskjutas genom dess behandling i tre olika instanser, då man kan anlita skiljemän. Men på samma gång detta förfaringsätt till sin natur måste gå mycket fortare, ligger faran deruti, att något klander mot skiljemäns dom icke får ega rum, just därför att man der behandlat frågan liksom i alla instanserna på en gång. Detta skulle ju i och för sig icke vara något ondt, tvärt om något högst förträffligt, att få sådana tvistefrågor fört afgjorda, och ett nytt rättsinstitut, som skulle på ett snabbare och mera verksamt sätt än våra nuvarande domstolar fälla dom, mot hvilken intet klander får göras, skulle man kunna kalla idealet för en domstolsinrättning. Men detta dock endast under den förutsättning, att denna domstol är så organiserad och dömer så, att i dess organisation ligger den största trygghet, som under menskliga förhållanden kan åstadkommas, för, att verklig rättvisa blir skipad, och jag tviflar på, att dessa förutsättningar finnas vid det nu föreslagna rättsinstitutet.

Skiljemännen behöfva icke ega någon insigt i lagar och författningar. De utses af parterna sjelfva för hvarje särskildt fall. Det ligger då i sakens natur att, när denna magt ligger hos parten för hvarje särskildt fall, han icke så mycket skall se på att få den bäste eller insigtsfullaste utan den, som med största energi och duglighet står på hans rätt. Dessa begge skiljemän välja sedan den tredje, som följaktligen blir skiljemannen mellan skiljemännen och den egentlige domaren. Men jag fruktar, att äfven hans tillkallande icke alltid kommer att ske på ett fullt rättvist sätt, ty det kan mycket väl hända, att den part, som lyckats få en dugligare, skickligare och mera diplomatisk skiljeman än motparten, också skall laga så, att den tredje skiljemannen blir utsedd efter hans önskan, och då är ju saken redan på förhand afgjord.

Vidare behöfva dessa skiljemän icke, såsom våra nuvarande domstolar, döma efter lag och laga stadgar utan endast efter sin personliga uppfattning af frågan, men detta är att upphöja godtycket till lag.

Om man anser — och jag vill icke bestrida rigtigheten af en sådan åsigt — att en allmän reformation af vårt domstolsväsen bör

*Förslag till
lag om
skiljemän.
(Forts.)*

*Förslag till
lag om
skiljemän.
(Forts.)*

ega rum, så föreställer jag mig dock, att det vore nyttigast, om planen för en sådan organisation på en gång framlades till Riksdagens skärskådande i stället för att genom inrättande af en ny extra domstol paralysera redan befintliga i deras verksamhet.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra, tillåter jag mig yrka afslag å lagutskottets förslag.

Herr statsrådet von Steyern: Det förefaller mig som om betydelsen och verkningarna af det kongl. förslaget af de föregående talarne blifvit dels öfverskattade, dels i en annan riktning underskattade, dels rent af missförstådda, och jag anser det därför icke ur vägen att erinra om, hvad man verkligen vill med förslaget åstadkomma, och hvari det skiljer sig från den lag, som nu gäller, eller, rättare sagdt, från de förhållanden som nu bestå, ty om någon lag i ämnet kan för närvarande knappt talas.

När tvenne parter öfverenskommit, att en mellan dem uppkommen tvist, eller ock alla tvister, som framdeles kunna dem emellan uppstå på grund af ett visst rättsförhållande, såsom ett arrendekontrakt, ett leveranskontrakt eller dylikt, skola afgöras icke af domstol utan af särskildt utsedde förtroendemän, eller med ett ord af kompromissarier eller skiljemän, så behöfver ett sådant skiljeaftal icke innebära något obehörigt mistroende mot statens domstolar. Staten uppställer säkerheten såsom lagskipningens främsta mål, och anser detta icke vunnit med mindre än att parterna åtminstone i allmänhet få tillfälle att fullfölja sin sak genom tre öfver hvarandra stående domstolsinstanser. Men detta tager lång tid och kostar mycket penningar, och man kan lätt tänka sig, att parter, i synnerhet affärsmän, hvilka träda i ekonomiska förbindelser med en mängd människor och därför lätt löpa fara att invecklas i rättegångar, skola föredraga ett skyndsammare, ehuru mindre rättssäkert, afgörande af vissa slags tvister och därför vilja hänskjuta dem till afgörande af skiljemän, som döma på en gång i första och sista instans.

I Sverige har staten sedan lång tid tillbaka tillåtit ett sådant aftal, att vid sidan af de organiserade domstolarne söka sig rätt, och uppdragit åt sina exekutiva myndigheter att under vissa villkor verkställa domar, som äro gifna af skiljemän. Ett af dessa villkor är, att tvistefrågan är sådan, att parterna deröfver ega fritt råda och att de kunna derom med hvarandra öfverenskomma. Härutinnan gör lagförslaget icke någon ändring, det endast uppdrager med fullkomlig tydlighet den gräns, öfver hvilken skiljeaftalen icke få gå, då det säges, att endast sådana frågor af tvistemåls natur, hvarom förlikning kan träffas, få hänskjutas till afgörande af skiljemän. Sålunda utvidgar lagen icke det område, inom hvilket skiljedomstolarne under nuvarande förhållanden kunna verka. Samma frågor, som skiljemän, enligt lagförslaget, skola få upptaga, kunna redan nu till dem hänskjutas.

Vidare måste staten, för verkställande af skiljedom, fordra vissa formella garantier för att hvad som presenteras såsom skiljedom verkligen tillkommit i enlighet med det af parterna träffade aftalet. Exekutor får icke meddela verkställighet på hvilket papper som helst,

som sticles i hans händer under uppgift, att detta är en skiljedom. Häruti är gällande lag mycket ofullständig. Den säger endast i 46 § utsökningslagen, att exekutor skall se till, om parterna under skiljemän skjutit det som dömdt blifvit. Men uppenbarligen bör han tillse mycket mer, och han gör det äfven i verkligheten redan nu. Han måste se till, att skiljedomen är skriftligen affattad, att den är underskrifven af skiljemännen, och att desse äro utsedde i den ordning, som blifvit af parterna bestämd, samt att domen är ett uttryck af pluralitetens och icke af minoritetens åsigt. Härom gifver lagförslaget tillräckligt fullständiga föreskrifter. Men längre i pröfning af skiljedomens beskaffenhet kan staten icke gå. Hafva parterna frivilligt afstått från anlitan af statens domstolar, måste staten undandraga sig allt ansvar för det materiella innehållet af den skiljedom, parterna satt i stället. Derför få parterna sjelfva svara. Att påstå, att staten är skyldig tillse att rättssäkerheten blir fullt tryggad äfven på skiljedomstolarnes område, är att förblanda skiljemän med verkliga domstolar. I fråga om de senare har staten en sådan skyldighet, i fråga om de förra alls icke.

Den siste talaren synes hafva gjort sig skyldig till en sådan sammanblandning. Han lägger på skiljemannainstitutionen samma måttstock som på domstolarne, då han anmärker att man ej har någon säkerhet för att skiljemännen äro opartiska eller döma efter Sveriges lag och att man hos dem ej kan med visshet påräkna materiell rättvisa. Men skiljemannainstitutionen är icke någon domstolsinrättning. Den gör ej anspråk på att motsvara de fordringar, man uppställer på en domstol. Staten har fullgjort sin skyldighet, då den håller allmänheten till handa en fullständig domstolsinrättning, så beskaffad att domarena äro fullt opartiska, döma efter Sveriges lag och, så vidt i menlig förmåga står, prestera materiel rättvisa. Men att staten vid sidan häraf skulle uppställa en annan domstolsinrättning, som jemte öfriga fördelar förenar större skyndsamhet i ärendenas afgörande, är en omöjlighet. Skyndsamheten kan icke vinnas utan att en eller annan af de öfriga fördelarne uppoffras. Vilja nu parterna underkasta sig en sådan uppoffring för att vinna ett skyndsamt afgörande, så öfverlemnna de sin sak icke till en annan domstolsinrättning, utan till enskilda personer, till skiljemän eller kompromissarier. Men nu har i skiljemannaförfarandet inrotat sig vissa missbruk, som göra, att parterna, i stället för att få ett skyndsamt afgörande af sina tvister, ofta icke få något afgörande alls; och det är dessa missbruk, som det föreliggande lagförslaget är afsedt att undanröjda.

Detta i fråga om statens skyldighet att verkställa skiljemannadom och de vilkor, under hvilka detta sker.

Men om staten anser skiljeaftalet för ett lofligt aftal, så inskränker sig statens skyldighet icke till att verkställa den på aftalet grundade domen, sedan denna redan är fäld, utan staten är också skyldig att dessförinnan, på begäran af endera parten, förhjelpa honom dertill, att skiljeaftalet blir af motparten fullgjordt, så att skiljemän verkligen blifva utsedde för att döma i saken. Detta tyckes herr Nordenfelt, så vidt jag rätt fattat hans mening, vilja bestrida. Han

*Förslag till
lag om
skiljemän.
(Forts.)*

*Förslag till
lag om
skiljemän.
(Forts.)*

tyckes anse, att endast så länge båda parterna äro öfverens derom, bör skiljeaftalet vara bestående. Ingen bör kunna tvingas till fullgörande af ett sådant aftal. Således, när aftal blifvit slutet mellan två personer att slita en tvist medelst skiljemän, skulle detta aftal vara af noll och intet värde, så snart det roar den ene parten att säga: »jag har visserligen ingått ett sådant aftal, men nu ångrar jag mig, jag vill icke hålla öfverenskommelsen utan går hellre med saken direkt till domstol». En sådan rätt för den ena parten att ensidigt och utan alla skäl bryta en ingången öfverenskommelse föreställer jag mig vara någonting ganska oerhördt inom rättens område. Det mål, denne talare vill vinna, är för öfrigt så stridande emot den rådande rättsuppfattningen, att det ej kan vinnas genom afslag å detta lagförslag, utan man måsta stifta en ny lag, ungefärligen af innehåll, att skiljeaftal är ett aftal som icke behöfver hållas. Ty redan nu, under den totala bristen på lagstiftning i ämnet, tveka domstolarne icke att förklara, att så länge icke båda parterna äro öfverens om motsatsen, skall skiljeaftalet ega bestånd. Ja, till och med om min motpart tredskar att fullgöra aftalet, och jag af sådan anledning, med förbigående af skiljeaftalet, instämmer det materiella af min sak till domstol, får jag intet annat svar än att aftalet måste bestå, så länge ej motparten vill medgifva dess brytande, men att, om han tredskar, domstolen vill vara behjelpig med att tvinga honom att fullgöra aftalet.

Sålunda lemna statens domstolar redan nu sin medverkan till att ingångna skiljeaftal må blifva en verklighet. Men huru oändligt långsamt går det icke, i följd af bristfälliga lagbestämmelser, att under nuvarande förhållanden med domstolarnas tillhjälp komma till rätta med en tredskande motpart! Jag skall endast såsom exempel taga det fall, som oftast förekommer, eller att min motpart vägrar att utse skiljeman. Efter fåfänga enskilda försök vänder jag mig till domstol, som ålägger honom att utse skiljemän, vid äfventyr att exekutor annars får göra det. Men min motpart är ej nöjd med utslaget. Han klagar i högre instans och derefter i den högsta, och efter ett år är jag kanske nog lycklig att vara i besittning af ett laga kraftegende utslag, som förpligtar honom att välja skiljeman. Då beqvämar han sig dertill; men så inträffar, att hans skiljeman och min icke komma öfverens om att utse den tredje. Samma besvärliga domstolsväg förestår å nyo, och efter ännu ett år har jag kanske kommit så långt, att samtliga skiljemännen äro utsedde. Men nu kunna andra svårigheter uppstå, som leda till andra rättegångar, och under tiden är jag ohjelpigen bunden vid aftalet och kan icke med förbigående af detsamma instämma min tvist till domstol, ty domstol tager icke upp frågan, så länge motparten icke vill medgifva mig en sådan förmån. Jag hörde visserligen herr Nordenfelt uppgifva, att det fans domstolar, som hafva en motsatt uppfattning; men enligt de upplysningar, som stått mig till buds, går praxis, åtminstone inom högsta domstolen, i den af mig antydda riktningen.

Nu är det den föreslagna lagens uppgift att meddela några få, korta, enkla och nödiga föreskrifter, på det att icke den ordhållige parten må blifva onödigtvis uppehållen i sin rätt, antingen derigenom

att det ingångna aftalet är ofullständigt eller otydligt, och sålunda ger en fast anledning att undandraga sig dess fullgörande, eller att parten af andra skäl tredskas att fullgöra äfven ett klart och tydligt aftal.

För det förra fallet, eller att aftalet är otydligt, innehållas de hufvudsakligaste bestämmelserna i lagens 3 §, der det heter: »Äro skiljemän ej nämnde i skiljeaftalet, och är deri ej heller bestämdt, till hvilket antal och på hvad sätt de böra utses, skola skiljemännen vara tre, af hvilka hvardera parten väljer en och de sålunda valde tillkalla den tredje». Det har anmärkts, att en dylik bestämmelse icke skulle vara lämplig, icke skulle garantera, att man finge opartiske skiljemän. Skiljeman, som vore utsedd af viss part, ansågs komma att göra till sin uppgift att föra den partens talan, och således blefve det i bästa fall endast den tredje, som vore opartisk. Det kan ju vara, att sådant inträffar i ett eller annat fall, men ett faktum är, att denna sammansättning af skiljedomstolen är den enda, som har allmänhetens sympatier. Då det är fråga om att genom lag komplettera ett ofullständigt skiljeaftal, som blifvit ofullständigt, icke genom tredska hos någondera parten, utan genom oförstånd eller förbiseende eller oförsigtighet, bör en sådan komplettering icke ske på annat sätt, än man får antaga att parterna sjelfva gjort det, om de fått råda. Och att parten i skiljedomstolen får åtminstone *en* person, till hvilken han hyser fullt förtroende, och som kan der framlägga det faktiska i saken till partens belåtenhet, är en så billig fordran, att jag nästan måste anse det såsom ett våld, om en icke tredskande part genom lag ålades att underkasta sig en dom, gifven af skiljemän, som utsetts i annan ordning, än han kan anses sjelf önska.

För det andra fallet, eller att aftalet är fullt tydligt, men ena parten ändå tredskas att fullgöra det, innehåller lagen mycket kraftiga och verksamma bestämmelser. Om den ena parten nekar att välja skiljemän, så kan den ordhällige parten, utan vidare och med förbigående af skiljeaftalet, instämma den materiella tvisten till domstol. Detta går ungefär i den riktning, som herr Nordenfelt antydde, men med den stora skilnaden, att lagförslagets bestämmelser hvila på en verklig rättsgrund. Det är icke den tredskande utan den andra parten som eger rättighet att bryta skiljeaftalet, när han märker sig icke kunna komma till rätta med sin motpart. Vill han åter ej bryta skiljeaftalet utan hålla på detsamma, kan han med förbigående af den långa domstolsvägen, som jag nyss skildrat, vända sig direkt till exekutor med begäran att denne måtte utse skiljeman för den tredskande parten. Öfver exekutors beslut får särskild klagan icke föras. Samma rättighet att gå direkt till exekutor har part, när de tvänne skiljemännen icke kunna komma öfverens att välja den tredje, likaså när part tredskas på det sätt, att han oupphörligen väljer jäfvice personer till skiljemän, eller personer, som afsäga sig den ene efter den andra. Om härtill lägges hvad som sägs i 8 §: »att part som lemnat motpart underrättelse om sitt val af skiljeman, må ej utan motpartens medgifvande återkalla valet», bör, äfven om den ena parten tredskas, saken efter ett par månader hafva hunnit

*Förslag till
lag om
skiljemän.
(Forts.)*

*Förslag till
lag om
skiljemän.
(Forts.)*

så långt, som nu efter ett par års tvister, eller så att ojäfvige skiljemän blifvit utsedde.

Längre sträcker sig, enligt Kongl. Maj:ts förslag, icke statens skyldighet. Staten har nu tillsett, att det blifvit fullgjordt, som enligt aftalet åligger parterna. Skiljemän äro utsedde. Att genom särskilda bestämmelser tvinga skiljemännen att gå parternas önskingar till mötes och snart afgöra tvisten, kan ej vara statens pligt och är ej heller lämpligt. Skiljemännen äro icke bundna genom något aftal, hvars fullgörande staten har att öfvervaka. De äro ej heller statens tjenstemän, de äro parternas förtroendemän, och likasom parterna kunna förlita sig på, att skiljemännen skola döma i sjelfva saken på bästa och förståndigaste sätt, lika väl bör man kunna förutsätta, att skiljemännen icke skola svika parternas förtroende genom att i det oändliga draga ut på tiden med afgörandet. Jag tror därför att de bestämmelser, som lagutskottet i 12 § här meddelat till ledning för skiljemännen, icke äro principiellt rigtiga. Jag har äfven åtskilliga andra anmärkningar att göra deremot, men skall spara dem till dess 12 § föredrages.

Ehuru staten således icke bör meddela direkta bestämmelser, som binda skiljemännen i deras görande och låtande, så kan dock staten indirekt påskynda deras arbete genom den föreskrift, som är gifven i 11 § och som gäller tredskande part lika väl som tredskande skiljeman, nemligen att parterna ega bestämma viss tid, inom hvilken skiljemannaätgården skall vara afslutad, och att om sådan bestämmelse ej gifves, skiljedom skall meddelas inom sex månader. Denna bestämmelse är för ändamålet fullt tillräcklig. Den bereder den ordhållige parten utväg att inom viss kort tid komma ur den återvändsgränd, i hvilken han råkat genom ett i en olycklig stund ingånget skiljeaftal, och han behöfver icke riskera att, såsom nu kan vara fallet, aldrig finna någon sådan utväg.

I detta sammanhang skall jag erinra derom, att af de bestämmelser, som i lagförslaget meddelats, endast några få äro af den beskaffenhet, att de äro ovilkorligen bindande för parterne. Att sålunda de bestämmelser, som afhandla hvilka tvister, som få dragas under skiljemän och huru en skiljedom skall vara i formelt hänseende beskaffad, för att kunna verkställas, böra vara ovilkorligen förbindande, derom torde alla vara ense. Men med undantag af några få stadganden medgifver lagen i öfrigt full frihet för parterna att, huru de behaga, öfverenskomma om antalet skiljemän, huru skiljemännen skola utses, huru de utsedde skiljemännen skola arbeta, huru lång tid som får åtgå o. s. v.; och då en ledamot af högsta domstolen vidlyftigt yttrat sig om det angelägna deri, att parterna finge full frihet, att sins emellan öfverenskomma om villkoren för aftalets ingående, kan jag icke inse, att detta är en anmärkning som träffar föreliggande förslag.

Mot detta förslag har af en talare erinrats, att om det antoges, skulle en mangd saker komma att dragas ifrån de ordinarie domstolarne under skiljemannadom. Detta kan, såsom jag redan anmärkt, icke ske på grund af någon bestämmelse i lagen, som medgifver att hänskjuta flere slags tvister än hittills under skiljemän. Någon så-

dan bestämmelse finnes ej. Skulle antalet af skiljeaftal det oaktadt hädanefter komma att ökas, beror detta förmodligen derpå, att allmänhetens smak för detta sätt att slita vissa tvister vuxit, oaktadt de svårigheter, med hvilken man hittills haft att kämpa, men möjligen äfven till en del derpå, att lagen låtit sig angeläget vara att undanrödja en del af dessa svårigheter. Men huru undanrödjas de? Jo till en väsentlig del derigenom, att den ordhållige parten medgifves rätt att i vissa fall, när den andre tredskas, med förbigående af skiljeaftalet, instämmer tvisten till domstol. Denna bestämmelse kommer säkerligen att från skiljemännen till de ordinarie domstolarne draga åtskilliga saker, som eljest aldrig kunnat komma dit.

För öfrigt synes des mig vara en förvånd lagstiftningsmetod att när allmänheten har en afgjord smak för ett visst sätt att slita tvister, söka afskräcka den derifrån genom att låta så många hinder, som tänkbart är, qvarligga i vägen för möjligheten att på den vägen komma till ett godt slut. Detta har hittills visat sig icke tjena till något. Så bristfällig lagstiftningen om skiljemän hos oss är och alltid varit, har detta ej hindrat allmänhetens tycke för saken att växa.

En förständig lagstiftning synes mig därför böra gå derpå ut att låta allmänheten behålla sin smak, som man i alla fall icke kan reformera, men söka undanrödja de stötestenar, som vållat att mången genom kompromiss bragts på fall i stället för att få upprättelse.

Det anfördes, att genom antagande af förslaget skulle införas en ny instans i vårt domstolsväsende. Den anmärkningen kunde jag förstå, så länge det var fråga om att lagstifta äfven för sådana skiljeaftal, i hvilka man förbehöll sig, att, om man icke nöjdes med skiljemännens utslag, få klaga i sjelfva saken vid domstol. Men detta slag af skiljeaftal är helt och hållet uteslutet från den föreslagna lagstiftningen. Här afses inga andra skiljeaftal än sådana, der parterna tyst eller uttryckligen medgifvit, att de ville åtnöjas med det beslut som komme att meddelas af skiljemännen, hvilka således borde döma i både första och sista instans. Huru kan man då tala om, att förslaget skulle komma att lägga ytterligare en instans till de tre, som vi redan hafva? Det är visserligen sant, att när formella fel äro begångna, skulle man hafva rätt att vid domstol klaga öfver skiljemännens beslut; men det är uppenbarligen nödvändigt, att denna rättighet finnes, ty så angelägen kan jag väl icke vara att få min tvist skyndsamt afgjord, att jag därför underkastar mig hvilka olagligheter som helst, som min motpart kan begå, t. ex. om han skulle utse två eller tre skiljemän i stället för en, o. s. v.

Jag skall icke för tillfället längre upptaga kammarens tid utan inskränker mig till att hemställa, att kammaren måtte bifalla utskottets med Kongl. Maj:ts proposition öfverensstämmande förslag i den nu föredragna punkten.

Herr Claëson: I likhet med herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet anser jag, att en del af motståndarne till nu föreliggande lagförslag i hög grad öfverskattat det sammas betydelse.

Om jag såsom en ledamot i högsta domstolen, justitierådet Wedberg trodde mig hafva anledning att antaga, att detta förslag skulle

*Förslag till
lag om
skiljemän.
(Forts.)*

*Förslag till
lag om
skiljemän.
(Forts.)*

medföra den verkan, att anlitande af skiljemän icke skulle hålla sig inom ungefärsammagränser som nu, eller hufvudsakligen i fråga om vissa slags affärsförhållanden, och äfven der endast undantagsvis, utan utsträckas till alla möjliga tvister samt utbilda sig till en quasi-rättsinstitution vid sidan af de vanliga domstolarne och konkurrerande med dessa, skulle jag icke tveka att afstyrka bifall till lagen.

Jag är nemligen ense med herr Ekenman, i hvad han sade, att denna skiljemännainstitution, sedd från rättens synpunkt, måste vara betydligt underlägsen våra vanliga domstolar med afseende på den rättvisa, som der skipas. Han påpekade, att man der icke kunde påräkna samma opartiskhet eller samma kunskap i lagen som vid domstolarne, och jag skulle vilja tillägga, att man kan icke räkna på vana vid lagtolkning, och att, hvad som är mycket väsentligt, skiljemännen icke hafva samma magt som domstolarne att genom hörande af personer på ed och annorledes skaffa ljus och sanning i saken. Jag tror ock, att det är just dessa stora fördelar på våra domstolars sida, och icke saknaden af den nu föreslagna lagen som gör att anlitande af skiljemän sker endast undantagsvis.

Men man måste å andra sidan medgifva, att, om från rättens synpunkt de vanliga domstolarne äro att föredraga, finnas dock många fall, der med hänsyn till affärslifvets behof anlitande af skiljemän är klokare.

I många fall kan det vara af sådan vigt att få saken skyndsamt afgjord, att kontrahenterne, för att nå detta mål, gerna skänka efter de fördelar, jag förut nämnt. Det kan vidare vara en fördel att i tvister, der det fordras fackkunskap för att rätt bedöma saken, fackmän få afgöra densamma. Allt detta gör, att anlitande af skiljemän lär lätt ofta användas för afgörande af tvister beroende på entreprenad-aftal. Jag tror ej, att i följd af lagen anlitandet af skiljemän skall blifva mycket vidsträcktare än förut, men jag kan icke finna annat än att, när denna rättinstitution finnes, det är af vigt att ordna den på tillfredsställande sätt. Särskildt kan jag icke förstå de sex reservanter från denna kammare, som vilja ändra 46 § utsökningslagen på sådant sätt som nu är i fråga, men icke införa de garantier som finnas i den nya lagen om skiljemän. Skulle jag icke vilja antaga förslaget om skiljemän, skulle jag ovilkorligen såsom en reservant inom lagutskottet, herr Stråle, förkasta bägge lagförslagen och bibehålla status quo. Borttager man bestämmelsen att skiljemännadom ej eger exekutiv kraft, så vida icke parterna på förhand uttryckligen underkastat sig densamma och inför det stadgande att öfverexekutor icke får förordna om verkställighet å skiljemännadom om den är att anse ogild, sätter man öfverexekutor i mycket stora svårigheter vid afgörande af frågan huru vida skiljemännadom är ogiltig eller icke, om man ej tillika lemnar den ledning derutinnan, som innehålles i den nu föreslagna lagen om skiljemän. På grund af hvad jag anført, anser jag mig bättre försvaret att till- än afstyrka förslaget i hufvudsak. Man kan deremot icke göra det i fråga om en särskild bestämmelse i första paragrafen, den nemligen, som bildar sista punkten i paragrafens första stycke och innehåller, att tvist, som redan är vid domstol anhängig, ej må öfverlemnas till afgörande af skiljemän med mindre än att målet

vid domstolen nedläggas. Denna punkt, som icke fans i lagberedningens förslag, men på grund af fyra justitieråds hemställan blef införd i lagen, innefattar ej en temligen likgiltig detaljbestämmelse utan en grundprincip, och jag måste i fråga om denna princip ställa mig på den sida, som representeras af två andre justitieråd, Örbom och Svedelius. De skäl, som dessa anført för sin mening, anser jag vara vida bättre än de, som anförts från motsidan, hvars betänkligheter emot att låta parter bibehållas vid deras nuvarande rätt att, när de äro derutinnan ense, fritt bestämma om de vid ett måls öfverlemnande till skiljemän ville helt och hållet nedlägga målet vid domstolen eller icke äro af företrädesvis formel art.

Åtskilliga omständigheter kunna drifva en person att till domstol först instämma en tvist, som väl lämpar sig att afgöras af skiljemän, och fruktan, att, på sätt den föreslagna lagen antager såsom möjligt, skiljedom ej kommer till stånd, kan sedan afskräcka honom att nedlägga sin talan vid domstolen, hvarigenom kan inträffa, att just sådana mål, som bäst lämpa sig för afgörande af skiljemän, undandragas ett sådant.

Då således sista punkten i första paragrafens första stycke icke blott är öfverflödig utan äfven kan vara skadlig, tager jag mig friheten att yrka bifall till första paragrafen med den ändring, att denna punkt alldeles uteslutes. Påståendet att häraf skulle kunna uppkomma svårigheter, är redan vederlagdt af två justitieråd och enär Kongl. Maj:ts lagförslag icke är utan ändring tillstyrkt af lagutskottet och icke torde utan ändring blifva antaget, bör utan olägenhet äfven denna ändring deri kunna vidtagas, och det lär ej vara sannolikt att Andra Kammaren, om den godkänner förslaget i öfrigt, skall motsätta sig nu föreslagna ändring.

Herr Forssell, Otto: Den första viktigare och allvarligare produkten af den komités arbeten, som 1811 nedsattes för att omarbета 1734 års lag, erhöilo vi 1862 genom förslaget till ny strafflag; sedan dess hafva vi fått ny utsökningslag och ny lagfarts- och inteckningslag, för att nu icke tala om lagen angående vattenrätten, men detta är hela produkten af lagkomiténs eller lagberedningens verksamhet under loppet af 67 år. Det är nu 6 å 7 år sedan det väcktes förslag om att lagberedningen skulle sysselsätta sig med omarbetning af rättegångsordningen. Man förestälde sig då, att, liksom fallet var med strafflagen, man skulle få på en gång ett sammanhängande helt framlagdt till antagande af Riksdagen. Men nu föreligger första produkten af de senare årens arbete under formen af en liten lag, som äsyftar en förbättring, och utan tvifvel är en förbättring af de få paragrafer i rättegångsbalken, som afse skiljedomstolars organisation. Jag öfverlemnar åt herrarne sjelfva att bedöma huru lång tid skall gå åt för hela rättegångsbalkens omarbetande, om den skall behandlas på detta sätt: hvart 6, 7 eller 10 år en del af ett kapitel eller kanske ett helt kapitel. För min del finner jag ett dylikt sätt att lagstifta för oss ytterst betänkligt. Jag erkänner villigt, att förslaget, som här föreligger, fyller en brist, en lacun i den detalj af rättegångsordningen som talar om skiljedomstolar, men på samma

*Förslag till
lag om
skiljemän.
(Forts.)*

Förslag till
lag om
skiljemän.
(Forts.)

gång jag erkänner detta, får jag tillika upplysa, att under min 30-åriga verksamhet såsom öfverdomare, behöfvet af en sådan lag visst icke på långt när varit så stort, som behöfvet af t. ex. bevisningsteoriens ombildning och borttagande af nuvarande bestämmelser för laglig bevisnings åstadkommande, då vi till och med dagligen se, huru vittnen köpas. Ännu mindre af behöfvet påkalladt är det, jemfördt med det sorgliga förhållandet, att domareverksamheten vid underrätterna är sammankopplad med notarie- och aktuarietjensterna i en enda persons hand. Dessa reformer äro vida mer af behöfvet påkallade.

Jag skulle för visso icke hafva något emot lagens antagande, såsom den nu föreligger, om jag tillika ansåge den vara af ett trängande behof påkallad, men som jag fruktar att, när systemet med dylika detaljförslag en gång blifvit inslaget, vi under loppet af 40 å 50 år komme att få mottaga dylika i stället för ett enda sammanhängande helt, anser jag mig pligtig att yrka afslag.

Herr Hasselrot: Jag är öfvertygad, att för de allra flesta personer, möjligen med undantag af advokater och en och annan processlysten individ, innebär tanken på att råka ut för en rättegång, någonting obehagligt, ungefär på samma sätt som man tänker sig möjligheten att blifva sjuk. Men *har* en rättskränkning skett, eller behöfver man vidtaga någon åtgärd för att få ut sin rätt, så är man i allmänhet lika belåten att hafva domstolarne att tillgå, som den sjuke är att hafva läkaren, och lika orätt, som det skulle vara att hänvisa den sjuke icke till en skicklig och erfaren läkare, utan till någon som icke känner till läkarevetenskapen, lika orätt är det, enligt min åsigt, att hänvisa den rättssökande till en myndighet eller qvasi-domstol, hvars sammansättning icke innebär full garanti, för att densamma kan komma till det verkliga rätta i det speciella fallet, och en sådan qvasi-domstol är, enligt mitt förmenande, den nu ifrågavarande institution, som kallas skiljemän. Jag skall försöka framlägga skäl för detta mitt påstående.

I sjelfva ordet eller begreppet förlikning ligger något tilltalande och lagens titel, »lag om skiljemän», som häntyder derpå, har också gjort att lagen icke allenast med välvilja blifvit mottagen, utan jemväl fått flera varma vänner, som kanske icke alla så noga satt sig in i lagens särskilda bestämmelser. Granskar man nemligen lagen närmare, så finner man att den i sjelfva verket icke innehåller ett enda moment som innebär förlikning, om man icke dit vill räkna, att parterna öfverenskomma, att icke begagna sig af den vanliga domstolen, utan af en på särskildt sätt sammansatt domstol för slitande af sin tvist eller afgörande af rättsfrågan. I den materiella frågan om rätt eller orätt afses deremot ingen förlikning, utan meningen är endast, det rättstvisten skall slitas af en speciel skiljedomstol. I sjelfva verket är det sålunda fråga om att inrätta en jury, men en jury i civila mål. Kan man emellertid mot införandet af jury i brottmål hysa ganska stora betänkligheter, så synes det mig ännu mera betänkligt att använda denna institution i civila frågor. Hvad juryn i brottmål skall bedöma är ett enkelt faktum, frågan gäller ett sakför-

hållande, om ett brott blifvit begånget eller icke, samt huru vida den eller den personen dertill är skyldig eller icke skyldig. På en sådan fråga kan i allmänhet hvilken klartäckt och rättrådig person som helst gifva ett tillfredsställande svar, men annorlunda blir förhållandet, då fråga är om mitt och ditt, då det gäller tolkningen af invecklade eller otydligt skrifna aftal och kontrakt.

Erfarenheten har enligt mitt förmenande visat, att en lekman d. v. s. i detta fall en icke domare, då det gäller att sätta sig in i ett rättsfall, är mycket snabb att afgöra hvad som enligt hans mening i det speciella fallet är rätt eller orätt, och sällan hör man honom under en diskussion lemna den uppfattning han först fått, utan stannar han vanligen vid sin först fattade mening. Yrkesdomaren går deremot annorlunda till väga. Huru slående och klar saken än må förefalla vid en framställning från den ena sidan, mottager han dock denna framställning, till följd af utbildning och vana, med ett visst misstroende och försöker alltid att få klart för sig hvad från motsidan kan anföras; påminnande sig den gamla regeln: »audiatur et altera pars». Först sedan båda parterna sagt sitt sista ord, bildar han sitt omdöme, och att han på detta sätt kommer till ett bättre resultat om hvad som verkligen i det speciella fallet är rätt, torde ligga i sakens natur.

Enligt det förslag som föreligger, skulle, utom i de undantagsfall, då parterna sjelfva annorlunda bestämma, skiljedomstolen anordnas på det sätt, att af parterna en hvar utsåge en medlem, och dessa två kallade den tredje. Det är redan förut af en talare påpekadt, att då parterna välja sina gode män, sker det vanligen under förutsättning att få en person som hyser enahanda uppfattning i frågan, som parten sjelf. Det är också mycket naturligt, att parterna välja på detta sätt, ty de äro i allmänhet hvar för sig öfvertygade om sin goda rätt, och att få någon person som har lika uppfattning lyckas nästan alltid. Från början äro sålunda alltid tvenne ledamöter i denna domstol partiske; i sjelfva verket äro de icke annat än sina hufvudmäns advokater. Den återstående tredje mannen är således den enväldige och oansvarige domaren, och på hans omdöme beror att afgöra, hvad som är rätt eller orätt. Af hvad jag förut anfört framgår emellertid att jag ej kan tilltro dessa gode män förmågan att i allmänhet på ett tillfredsställande sätt slita rättstvisten eller afgöra rättsfrågor. Under diskussionen i utskottet upplystes af personer, som användt skiljemän, att de ej varit nöjde med detta sätt att få sin rätt bedömd; och jag har sjelf i samtal med större affärsmän hört sägas, att de som på detta sätt försökt slita sina affärstvister i allmänhet varit missbelåtna med resultaten. Jag tillåter mig att redogöra för ett fall, som i dagarne inträffat. Det gälde tolkningen af ett bolagskontrakt och till kompromissarier utsågos tre hvar för sig framstående och praktiske personer, deribland en skicklig och skarp-sinnig jurist; alla förutsättningar för ett godt resultat voro sålunda för handen. Utgången blef emellertid den att alla tre personerna fingo hvar sin särskilda mening, och för att komma till något slut på saken nödgades man jemka med sig, och resultatet blef en kompromissdom, med hvilken ingen af gode männen och ingen af parterne

*Förslag till
lag om
skiljemän.
(Forts.)*

*Förslag till
lag om
skiljemän.
(Forts.)*

var nöjd och hvad värre var af sådant innehåll, till följd af jemkningarne, att man nu tvistar om dess rätta tydning. Då sådant kan ega rum under af mig nu omnämnda förhållanden, hemställer jag till kammaren hvad man kan vänta af skiljemannarätter i allmänhet.

Med hvad jag nu sagt är dock icke min mening bestrida, att icke fall kunna förekomma, liksom de alltid funnits, då det kan vara nyttigt och lämpligt att begagna ett skiljemannaförfarande, men lika väl som sådant hittills kunnat få bero på fri öfverenskommelse, så bör äfven hädanefter detta blifva förhållandet. Hvad som enligt min åsigt är olämpligt och oriktigt, är att genom stiftandet af en sådan lag, som den föreslagna, hänvisa allmänheten, att för slitande af allehanda tvister vända sig till skiljedomstolarne. Emellertid är det icke blott på dessa allmänna grunder som jag motsätter mig den föreslagna lagen; det finnes äfven flera speciella skäl deremot. Chefen för justitiedepartementet har sagt att motståndarne till lagen sammanblandade den föreslagna institutionen med en domstol, hvilket den i sjelfva verket icke vore. Jag kan dock ej finna annat än att den måste anses såsom en verklig domstol, ty den har en sådans rättigheter och befogenhet om den också icke har en vanlig domstols alla skyldigheter och ansvar; och denna lag är i sjelfva verket en rättegångsordning för den speciella domstolen. Här bestämmes huru den skall sammansättas och sammanträda, fatalier och dylikt. Det ligger då i sakens natur, att när man skrifver en rättegångsordning för ett nytt slags domstol, man måste väl se till, att det sker på ett fullständigt sätt, så att den icke gifver anledning till trassel och oreda med tredskande parter, och, enligt mitt förmenande, är icke lagen tillfyllestgörande för det fall att parterna ingått öfverenskommelse om skiljedom, men endera parten sedermera vill tredskas. Jag tillåter mig att påpeka ett par fall. Lagutskottet har undanröjt flera af de anmärkningar som i berörda hänseende skulle kunna vara att göra, men åtskilligt återstår likväl. I § 9 hade Kongl. Maj:t föreslagit att i fall af tredska vid utseende af skiljeman, skulle öfverexekutor i den ort, der endera parten har sitt hemvist, utse den felande. Det anmärktes då i utskottet, att kunde det ske i hvilkendera orten som helst, vore möjligt att två skiljemän blefve utsedde på en gång af olika öfverexekutorer. För att undvika detta föreslår lagutskottet, att skiljeman skall utses af öfverexekutor i den ort, der part, som påkallat skiljeaftalets tillämpning, har sitt hemvist. Men då blir svårigheten den att säga, hvilken som påkallat tillämpningen. Om två personer i ett kontrakt öfverenskommit att möjliga tvister skola afgöras genom skiljemän, och tvist sedan uppstår, så måste ju den ena påkalla skiljeaftalets tillämpning, men om i en pågående tvist inför domstol parterna träffa dylik öfverenskommelse, kan man egentligen ej säga att någon af dem påkallat aftalets tillämpning, och då står man åter villrådlig. Lagutskottet har ej heller för alla händelser föreslagit bestämmelser om hvilken skall kalla, då skiljemän tredskas att infinna sig till sammanträde; i 12 § bestämmes väl att den sist utsedde eller den till lefnadsåren äldste skall sammankalla de två återstående, men det säges icke hvilkendera, då två blifvit utsedde, skall gå till den andre för att tillsammans med honom utse den

tredje. Flera sådana anmärkningar skulle kunna göras vid den ena paragrafen efter den andra, men jag skall ej dermed trötta kammaren.

Innan jag slutar, tillåter jag mig påpeka att expeditionstaxan lyckligtvis är sådan, att det för domaren icke är till ekonomisk fördel att rättegångar anhängiggöras; tvärtom är det från den synpunkten önskligt för domaren, att han måtte slippa sådana embetsgöromål. Att denna synpunkt emellertid icke får vara bestämmande, är ju naturligt; och jag fruktar för öfrigt att, om äfven rättstvister af materiel art genom antagande af ifrågavarande lag komma att minskas vid de vanliga domstolarne, denna fördel kommer att mer än uppvägas af den mängd utaf tvister af formel art, hvartill lagens bristfälliga bestämmelser komma att gifva tredskande parter så mångfaldiga anledningar, och detta tror jag ej blefve ett lyckligt förhållande.

Efter mitt förmenande är det hvarken behöfligt eller lämpligt att i vår lagstiftning från den utländska införa ifrågavarande rättsinstitut, hvilket såsom sådant, enligt min tanke, måste såsom utländskt anses, ehuru skiljemannaförfarandet på grund af enskild öfverenskommelse på sidan om lagen, jemväl i vårt land förekommit; och så vidt jag förstår, är sådant icke heller öfverensstämmande med den kontinuitet, som torde böra finnas i utvecklingen af vår processrätt, hvilken, enligt min åsigt, ingalunda är så dålig, att den skulle tariffa en så genomgripande och omfattande omstöpning, som skulle komma den till del om nya lagberedningens åsikter härutinnan skulle lyckas göra sig gällande.

Jag yrkar afslag å den nu föredragna paragrafen.

Herr Bergström: Herr grefve och talman! Visserligen är icke mer än första paragrafen föredragen, och annat yrkande icke framställt än om afslag å denna paragraf; men då den utgör kärnpunkten af lagen, är det uppenbart, att det yrkade afslaget är liktydigt med afslag på lagen i dess helhet; faller första paragrafen, har hela lagförslaget fallit. Derför hafva också de två första talarne för sitt yrkande anförte grunder, som tala mot lagen i dess helhet; jag tillåter mig att något granska hvad i detta afseende anförts.

Den förste talaren åberopade särskilda yttranden af två ledamöter i högsta domstolen, hvilka yttranden, enligt hans förmenande, borde förmå kammaren att afslå den förevarande paragrafen och dermed äfven hela lagen. Den ena ledamoten yttrar: »stiftandet af en lag, som i afseende å alla mål utan åtskilnad föranleder parter att i vidsträcktare mån än hittills, med förbigående af domstolarne, låta döma sig af personer, hvilka ej stå i ansvar för sin dom, och således i stället för domarens af lag bundna pröfning, sätter godtycket, skall, fruktar jag, icke komma att verka godt för rättsuppfattningen och rättstillståndet i landet.»

Den andre ledamoten af högsta domstolen säger: »jag finner det föga sannolikt att skiljemanna-institutionen, inklämd i en sådan tvångströja af minutiösa lagstadganden om formaliteter, fataliteter med mera dylikt, hvaraf det remitterade förslaget öfverflödar, kan hos svenska folkets flertal vinna sympatier eller blifva hvad man

*Förslag till
lag om
skiljemän.
(Forts.)*

Förslag till
lag om
skiljemän.
(Forts.)

skulle kunna kalla en *populär*, af parter gerna och ofta anlitad, institution.»

Så vidt jag kan finna, äro dessa båda yttranden konträrt motsatta hvarandra, och jag har svårt att förstå, huru man på samma gång kan åberopa dessa tvenne yttranden såsom stöd för åsigten att lagen skall afslås. Den ena ledamoten fruktar, att lagförslagets bestämmelser skulle omskapa institutionen så, att den komme att i vidsträcktare mån än hittills af allmänheten anlitas, hvaraf blefve en följd, att domstolarne förbiginges; den andre befarar att institutionen icke skulle blifva populär, och därför icke komma att användas. I fysiken förekommer ett theorem, kalladt krafternas parallelogram. Detta lärer, att, om två lika starka krafter från en af parallelogrammens hörnpunkter verka utesfter tvenne sidor i parallelogrammen, som med hvarandra bilda vinkel, så komma kraftresultaten att gå i diagonalens riktning. Det förefaller mig, som om verkningarne af lagförslaget skulle komma att gå i diagonal riktning i förhållande till de motsatta verkningar, som de tvenne ledamöterna i högsta domstolen befarar.

Den svenska lagstiftningen har hittills icke med oblida ögon betraktat skiljemannainstitutionen; tvärt om anser den vissa tvister vara af den beskaffenhet, att de endast genom skiljedom kunna slitas, och den har därför tvungit parter att vända sig till skiljemän. Jag vill i sådant afseende erinra om, att sjölagen, sedan den i 10, 24, 31, 80, 87, 93 och 272 §§ hänvisat deri omnämnda tvistefrågor till afgörande af skiljemän, i 321 § bjuder, att till de skiljemän, som i åberopade paragrafer omförmälas, skola parterna utse en hvardera, hvar efter de sålunda utsedda gemensamt välja den tredje; att om part undandraget sig att utse skiljeman, eller de utsedde ej kunna om valet sig förena, närmaste magistrat eller underrätt eger att derom förordna; och att hvad de fleste skiljemännen säga, skall, änskönt någöndera parten vill söka domaren, gå i verkställighet, med mindre domaren eller Konungens befallningshafvande annorlunda förordnar. Här skapar sålunda lagstiftaren genom ovillkorligt lagbud om skiljemäns anlitage en förste instans, som icke får förbigås. I motsats härtill innehåller förevarande lagförslag endast bestämmelser om fria skiljemannaafstal, i syftning att när mellan parter dylikt aftal träffats, det må kunna bringas till verkställighet. Sjölagen går, i fråga om försäkrings- och hafverimål, ännu längre, ty dylika tvistemål må alldeles icke afgöras af de allmänna domstolarne, utan äro hänskjutna till afgörande af en af parterna utsedd nämnd, vid hvars beslut det stannar. För min del finner jag de garantier för materiel rättvisa, som en sådan nämnd erbjuder, vara svagare än de allmänna domstolarne skulle gifva; men dessa mål äro af den beskaffenhet, att parterna anse det för en större vinst att få dem snabbt afgjorda än att kunna öfverlemna dem till den vanliga domstolsproceduren. Flera andra lagrum, som gå i omförmälda riktning, finnas. Så stadgas i 8 § af förordningen om allmän flottled den 30 december 1880, att ersättning för skada och kostnad af flottning skall bestämmas till beloppet af skiljemän; visserligen lemnas den, som är berättigad att få ersättning, frihet att omedelbart vända sig till dom-

*Förslag till
lag om
skiljemän.
(Forts.)*

stol, men den som är skyldig att lemna ersättningen får icke protestera om den andre vill att skiljedom skall komma till stånd, ehuru sedermera talan mot skiljemannabeslutet inför domstol står honom öppen. Ett dylikt stadgande förefinnes i grufvestadgan af den 16 maj 1884. Enligt dess tolfte paragraf bör den årliga afgift, som skall erläggas af den, som för försöksarbete tager i anspråk annans jord, bestämmas i enahanda ordning som i flottningsslagen är bestämd för uppskattning af skada. Likartade stadganden återfinnas äfven i 19 och 21 §§ af den 1886 antagna lagen om stenkolssyndighet. Det befinnes således, att lagstiftningen hittills icke med så oblidliga ögon, som tvenne af högsta domstolens och ännu flera af denna kammars ledamöter betraktat skiljemannainstitutionen.

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet har redan visat, att lagförslaget alldeles icke afser att inskränka parternas frihet att öfverenskomma hvad som helst med afseende på skiljeföreläggandet och dess bringande till stånd. Förslaget äsyftar endast, att om parterna funnit för sig fördelaktigt att låta sin tvist slitas af skiljemän, men icke förstätt eller tänkt på att träffa aftal om de eventualiteter, som i sådant fall kunna förekomma, supplerande tråda till och fylla bristen. Den är alltså deklaratorisk; den säger huru i vissa fall, der parterna ej träffat aftal, skall gå till. Sålunda blefve det ej regeln, att skiljemän skulle utses på det sätt, som 3:dje § bestämmer, nemligen att parterna skola utse hvardera en och de två sålunda utsedde tillkalla den tredje. Endast i den händelse att parterna icke aftalat härom, kommer den ifrågavarande paragrafen till tillämpning. Jag får för öfrigt med anledning af en föregående talares yttrande säga, att i händelse skiljemän utses såsom lagen föreskrifver, verkan deraf icke nödvändigt skall blifva den, att de af parterna utsedde komme att betrakta sig såsom parternas advokater; det är möjligt att antaga sådant, men för min del har jag äfven haft en annan erfarenhet. De två gånger jag varit skiljeman, har jag biträdt dom, som utfallit mot den part, af hvilken jag blifvit utsedd. Jag kan ej heller föreställa mig att det är nödvändigt, att den af en part till skiljeman utsedde, skall till det yttersta förfäktas dennes intressen utan att fästa afseende på det objektiva rätta i målet.

Den andre talaren i ordningen, liksom den femte, anmärkte såsom synnerligen olämpligt, att man försökt vidtaga partiella reformer i rättegångsordningen, och att detta komme att leda till origtigt resultat. I afseende härå får jag upplysa, att just lagberedningen själf föreslagit att denna del af rättegångsordningen särskildt skulle framläggas inför Riksdagen. Man har här i landet sedan många år tillbaka en rik erfarenhet derom, att stora lagreformer icke på en gång kunna åvägabringas, utan att den klokaste utvägen är att, så vidt sådant med sammanhang och konsekvens låter sig göra, successivt genomföra de behöfliga reformerna. För min del är jag lifligt öfvertygad, att den stora omgestaltningen af vår strafflagstiftning icke kommit till stånd, om den ej förut successivt genomförts i särskilda författningar. Det kunde ju i äldre tider, då representationen icke ingrep i lagstiftningens detaljer, gå för sig att genomföra en

*Förslag till
lag om
skiljemän.
(Forts.)*

hel lag, såsom skedde vid 1734 års riksdag, men det går nu mera icke. Riksdagen vill hafva sitt ord med i laget, äfven hvad angår den minsta detalj.

Med undantag af de små förändringar, som utskottet vidtagit i 6, 7, 11 och 12 §§ af lagförslaget och hvilka, enligt hvad jag antager, herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet accepterar, finner jag icke något att erinra vid förslaget; jag beklagar därför, att åtskilliga hypertrofiska utväxter på lagförslaget tillkommit i utskottet; de äro icke behöfliga, de tvärt om skada förslaget och gifva dem vatten på sin qvarn, som skulle önska, att lagen i dess helhet blefve förkastad. Det gäller nemligen här att taga sig till vara för ett för mycket och ett för litet och att, såsom skett i Kongl. Maj:ts proposition, iakttaga det rätta jemmåttet. Såsom chefen för justitiedepartementet påpekat, afser Kongl. Maj:ts proposition att gifva så fullständiga bestämmelser, att skiljemän verkligen blifva utsedda. Sedan får det ankomma på skiljemännens loyauté att se till, att tvisten blir bragt till slut. Men att gifva föreskrifter huru de dervid skola förfara är ej lämpligt, snarare farligt, ty dessa föreskrifter kunna icke blifva fullständiga utan att bilda en särskild liten processordning. Det skulle alltid kunna uppstå invändningar och frågor, huru förfaras skall om det eller det fallet inträffar. Så står t. ex. i 12 § af utskottets förslag: »Den, som blifvit till tredje skiljeman utsedd, eller, om sådan skiljeman i följd af skiljeaftalet ej finnes, den af skiljemännen, som är till lefnadsåren äldst, ege att, så vida ej annorlunda är genom skiljeaftalet bestämdt, kalla öfrige skiljemän att å viss tid och ort sammanträda för tvistens afgörande.» Icke må man tro, att så går till i verkligheten. Nej, ingalunda, utan hafva skiljemän blifvit utsedda, så öfverenskomma de, muntligen eller skriftligen, med hvarandra om tid och rum för gemensamt sammanträde. Men icke faller det en skiljeman in, vare sig han är af de två utsedd till tredje skiljeman eller den till lefnadsåren äldste, att dekretera, att på den eller den dagen, på det eller det stället skola skiljemännen mötas. Exemplet bevisar hvilken fara man löper, om man går för mycket i detalj i denna fråga.

Slutligen har jag att besvara ett speciellt yrkande, gjordt vid 1 § utaf herr Claësson. Han vill nemligen, att sistå punkten i första stycket af 1 § skulle uteslutas. Den lyder så: »Är tvist redan vid domstol anhängig, vare skiljeaftal, som derom slutes, icke gällande med mindre saken vid domstolen nedlägges.» Han menade, att de två ledamöter af högsta domstolen, hvilka icke önskade, att i lagförslaget intoges ett sådant stadgande, hade anført bättre skäl än de, som hölle på samma stadgande. Jag medgifver, att goda skäl kunna anföras för båda meningarna, men för min del anser jag lämpligare, att en tvist icke är på en tid anhängig både hos domstol och hos skiljemän, och jag anhåller därför, att Kammaren äfven hvad denna punkt angår, ville bifalla lagutskottets hemställan och således utan förändring godkänna första paragrafen.

Herr Lundeborg: Då jag reserverat mig mot ifrågavarande lagförslag, anhåller jag att i korthet få angifva några skäl därför.

För min del kan jag icke annat än ansluta mig till justitierådet Wedbergs uttalande i föreliggande fråga. Jag kan nemligen icke finna, att den ifrågasatta lagen är af något praktiskt behof påkallad, och sålunda lika litet, att den kan blifva af någon praktisk betydelse. Såsom förut här redan är omnämndt och väl är känt, har det allmänt varit i bruk, att vid upprättande af aftal, de kontraherande förbehålla sig att, i händelse af olika meningar, tvisten skulle slitas genom kompromiss. Detta har berott på ömsesidig öfverenskommelse och har i allmänhet resulterat väl, i synnerhet om det på förhand varit öfverenskommet, att parterna skulle låta sig nöja med kompromissens beslut, i hvilket fall saken icke kunnat dragas inför domstol. Detta förlopp har sålunda varit fotadt på frivillighetens grund utan medverkan af lagen, och just deri har kompromissen, efter mitt förmenande, sin betydelse och sitt värde. Den nya lagen afser visserligen, att nu likasom gifva mera helgd åt ingångna skiljeaftal, men jag befarar, att i stället för att underlätta tvisters uppgörelse, lagen många gånger komme att försvåra en sådan uppgörelse. Det kan vara af mindre betydelse för de bildade och mera bemedlade klasserna, som hafva omdöme och förmåga att skaffa sig duglige och rättrådige sakförare, men deremot ställer sig saken något annorlunda för de okunnige och mindre bemedlade, som ofta nog ligga i händerna på samvetslösa advokater, hvilkas högsta intresse det är att draga ut rättegångarne så långt, som möjligt, och jag befarar, att just dessa mindre bemedlade, om denna lag antages, komma att få mera olägenhet i sina tvistefrågor, än de hafva förut. Jag vill anföra ett enkelt exempel. I 2 § 2 mom. heter det: »denna lag ege icke tillämpning å skiljeaftal, som innefattar förbehåll om rätt för parterna att klandra skiljedomen». Man kan ju icke begära, att menige man skola i grund och botten känna lagen, och det skulle kunna hända, att den processlystne och orättrådige parten inbjuder den andre att ingå ett skiljeaftal och föreslår, att om de icke nöjas med skiljedomen, de skola gå till domstol, samt att den andre tror, att detta är lagens anda och mening, och går in på hvad som sålunda är föreslaget samt på det sättet drager öfver sig processer i oändlighet. Han får på detta sätt åtminstone gå igenom fyra instanser i stället för tre på den vanliga vägen. Detta inger mig en viss betänklighet. Föregående talare hafva framhållit de många formaliteter och konsekvenser, som skulle blifva följderna af lagen, och hvilka för den oinvigde och mindre lagfarne äro svåra att sätta sig in i. Äfven detta är ett skäl, som talar mycket i hvad rör det praktiska, enär af dessa formaliteter komma att väckas kostnader och obehag, som kunde undvikas, om denna lag icke funnes.

Justitierådet Wedbergs betänkligheter slutligen, i afseende på skiljemännen, deras lämplighet och förmåga att afgöra förekommande rättsfrågor, deras oansvarighet, och vidare att denna inrättning skulle blifva så godt som en ordinarie extra domstol bredvid dem, vi nu hafva, anser jag, för min del, vara fullt giltiga och befogade.

Då jag sålunda icke kan anse, att lagen blir af någon praktisk betydelse, och då jag tror, att den icke medför någon fördel för de mera bemedlade, som kunna reda sig väl den förutan, men jag der-

*Förslag till
lag om
skiljemän.
(Forts.)*

*Förslag till
lag om
skiljemän.*
(Forts.)

emot anser, att den kan komma att skada de mindre bemedlade, och att den kommer att skapa en oansvarig domstol vid sidan af dem, vi nu hafva, måste jag yrka afslag å den nu föreliggande första punkten af denna lag.

Herr Sjöcrona: Här är redan så mycket yttradt i denna sak, att jag visserligen icke anser nödigt att nu ingå i vidare granskning af de skäl, som blifvit anförda för eller emot antagandet af ett lagförslag, öfverensstämmande med Kongl. Maj:ts proposition; men då väsentligt olika meningar söka göra sig gällande, anser jag det vara i sin ordning, att kammarens jurister uttala sin ställning till denna fråga. Derför tror jag det vara min skyldighet här uttala, att jag i likhet med en föregående talare, anser det vara lämpligt, att den stora frågan om en ny rättegångsordning genomföres på de partiella reformernas väg, och att jag anser det nu föreliggande förslaget, upphöjdt till lag, icke kunna medföra någon skada, men väl lända till åtskilligt gagn. Jag hyser därför ingen betänklighet mot antagandet af en lag i öfverensstämmelse med detta förslag och kommer alltså att gifva min röst för bifall till nu föredragna första paragraf.

Herr Nordenfelt: Då herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet nyss hade ordet, framgick af hans yttrande, att han i viss mån missförstått min mening, men då hvad jag verkligen sagt, för kammarens ledamöter haft ringa betydelse, skall jag icke vidare uppehålla mig härvid.

Ett annat hans yttrande, som jag ber få fästa uppmärksamheten på, är deremot anmärkningsvärdare. Han sade nemligen, att inom högsta domstolen skulle vara praxis, att derest en person med annan ingått ett skiljeaftal och beslutat sig för att hänskjuta tvisten till skiljemän, skulle, för den händelse den andra parten tredskades att fullgöra aftalet, det icke finnas någon möjlighet för den icke tredskande att komma från ett sådant aftal, utan han skulle vara bunden dervid för alltid och således utesluten från rättigheten att få sin tvist sliten vid domstol. Jag beklagar mycket om praxis är sådan, men i så fall hjälper icke den nya lagen för sådana skiljeaftal åtminstone, som ingås med förbehåll för parterna att få klandra skiljedomen, och det torde icke vara så ovanligt att sådana aftal ingås.

Herr statsrådet von Steyern: Jag vill endast med anledning af den siste talarens yttrande anmärka, att jag vidhåller hvad jag i enlighet med fullt tillförlitliga uppgifter meddelat angående ifrågasvarande praxis. Det är sant att lagen icke är af någon nytta för sådana skiljeaftal, der parterne förbehålla sig att klandra skiljedomen vid domstol, om de ej åtnöjas med densamma. Men man har med flit icke velat inbegripa dessa aftal under lagen, emedan man icke vill uppmuntra inrättande af en fjärde instans.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr greffen och talmannen, att i afseende på förevarande paragraf yrkats, dels att den-

samma skulle godkännas, dels af herr *Clässon*, att paragrafen skulle godkännas med uteslutande af sista punkten i första stycket, dels ock att paragrafen skulle af kammaren afslås.

*Förslag till
lag om
skiljemän.
(Forts.)*

Sedermera gjorde herr grefven och talmannen propositioner enligt dessa yrkanden, och förklarade sig finna propositionen på afslag å paragrafen vara med öfvervägande ja besvarad.

Flere ledamöter begärde votering, i anledning hvaraf och sedan såsom kontraposition dervid antagits godkännande af ifrågavarande paragraf, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som afslår 1 § i den af lagutskottet i 1 punkten af utlåtandet n:o 17, föreslagna lag om skiljemän, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes paragrafen.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 33;
Nej — 41.

Den vidare behandlingen af förevarande utlåtande uppsköts till aftonsammanträdet.

Justerades fem protokollsutdrag för detta sammanträde, hvarefter kammaren åtskildes kl. 2,26 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.
